

Értékeink sorában meghatározó a létbiztonság

Fejlődő fővárosunk

Beszélgetés dr. Maróthy Lászlóval, a Politikai Bizottság tagjával, a budapesti pártbizottság első titkárával

A számok meglepő arányokat jeleznek — csak hogy számokkal nem írható le, nem mondható el, mit jelent ez a város, az ország számára, s különösen annak, akinek szülőhelye, otthona, létezésének meghitt tere Budapest. Mert — prózái négyzetkilométerekben elbeszélve — az ország területe 93 ezer, a fővárosé pedig 525; az előbbinek alig fél százaléka. Am, itt él az ország lakosságának ötöde. Budapest az ipar, a tudomány, a kultúra központja. A főváros azonban ennél is több — az érzelmek, a hazához kötődés tényekkel-arányokkal kifejezhetetlen váfosa minden magyar számára. Így hát természetes, hogy kérdéseimre akarva-akaratlan országos érvényű válaszok is fogalmazódnak ebben a Köztársaság téri dolgozószobában, dr. Maróthy Lászlóval beszélgetve.

Jó programra alapozva

— Hasznosnak látjuk — alighanem beszélgetésünk időpontja is indokolja —, hogy elsősorban arra a kérdésre kerjük választ: hogyan fejlődött fővárosunk a XII. kongresszus óta?

— Helyénvaló és egyezik a valóságos folyamatokkal, ha erről az időszakról szólna a fejlődés fogalmából indulunk ki. Összefoglalóan azt mondhatom erről: a kongresszus határozat, a terv megvalósítása irányában haladunk, nemcsak az előirányzott célok, de a politikai szándékok tekintetében is. Budapest nagy ütemben fejlődött az elmúlt esztendőben. A tények igazolják tehát, hogy a cselekvéshez jó keretet kínáló program alapján dolgozunk, amellyel azonosultak a főváros lakói, munkahelyi és lakóhelyi minőségükben egyaránt részt vállalva megvalósításából.

— A fejlődésről szólna engedje meg, hogy közbevegyem: sok függ attól, mit sorolunk ebbe a fogalomkörbe.

— Temészetesen, hiszen ez mást jelent most, mint a szocialista építés korábbi időszakaiban. Mást jelent elsősorban azért, mert a szűkebb anyagi feltételek között szocialista vívmányaink — talán szabad így fogalmazni — felértékelődtek. A főváros lakói elismerik, jobban értékelik azokat az erőfeszítéseket, amelyekkel a Központi Bizottság, a kormány ilyen helyzetben is szorgalmazza a főváros fejlesztését. Értékelik, hogy Budapest közhangulatát nyugodt, társadalmi-politikai viszonyaink kiegyensúlyozottak. Értékeink sorában meghatározó a létbiztonság.

— Ha a fejlődés új vonásait értelmezzük, az a célszerű megközelítési mód, ha nemcsak az elért szint pillanatképet rögzítjük, hanem elemezzük a terv kereteiben megnyitott új lehetőségeket, sőt, a már meghaladott igényeket is. Ez voltaképpen azt jelenti: munkánk során nemcsak arra törekszünk, hogy „hozzuk” a terv számait, de arra is, hogy a megvalósítás folyamatait elemezzük, gondolkodva — olykor önbírálatlaltal is — áttekintsük és támogassuk a lehetőségeket.

— Nézzük, példaként, a lakásépítési helyzetképet. Erről szólna megjegyzem, a főváros fejlődési lehetőségeit jól szemlélteti, hogy a hatodik ötéves terv állami célcsoportos lakásépítéséből 45 százalékkal részesedünk. A tervidőszak eddigi éveiben sikerült teljesíteni az előirányzatokat: 1980-ban és 1981-ben 34 ezer, 1982-ben pedig 17 ezer lakás épült Budapesten. A mennyiségi gyarapodás tényei azonban korántsem tükrözik valóságos lehetőségeinket. Ma már úgy gondolunk: hány ember lakásigényét elégítjük ki, hogyan gazdálkodunk a lakásállománnyal. Így vizsgálva a helyzetet, sok új lehetőség tárul fel; sok idős ember

például szívesen költözne kisebb lakásba, a társadalom számára gazdaságosan kivitelezhető nyugdíjsházákba, ha jobban igazodunk sajátos igényeikhez.

— A változó lehetőségeket, a feltételek és az igények újszerű kombinációit jelzi az is, hogy — bár változatlan prioritási sorrend Budapesten a lakásépítés és -felújítás, az egészségügyi fejlesztés és a tanteremépítés —, az utóbbira mégis a tervezettnél-számtottnál sokkal nagyobb figyelmet kell fordítanunk. A társadalmi-demográfiai folyamatok elemzése nyomán, az erőforrások átcsoportosításával is, több tanterem épült a fővárosban, mint az eddigi tervidőszakban bármikor, mert úgy ítéltük, hogy a lehetőségek legteljesebb kihasználásával kell bővítenünk az általános iskolák befogadóképességét. Jelenlegben más irányú az egészségügyi fejlesztése: ebben a körben elsősorban a felújításra, a korszerűsítésre helyeztük a hangsúlyt, ám a szervezési módszerek is új lehetőségeket kínáltak. Amíg ugyanis a tervidőszak első két évében 715 új kórházi ágy létesült a fővárosban, ebből mintegy 400 szervezéssel valósult meg. Ismét más fejlesztési utakat érzékeltet például a kenyér-ellátás. Tavaly új kenyérgyár lépett üzembe, de munkához látott sok kis magánpékség is. Mindezt együtt javította a kínálatot, szélesítette a választékot. A példák szemléltetik, amire az imént utaltam: gondolkodva, a folyamatokat elemezve értelmezzük és támogatjuk a fejlődési lehetőségeit, természetesen újra és újra megnyerve ehhez a társadalom egyetértését.

Eredményesebben dolgozni

— Hogyan minősíthető most ez a társadalmi egyetértés?

— Azt mondhatom: az egyetértés megvan, minősítése azonban más kérdés. Korántsem jelent mindenki részéről mindenben egyöntetű helyeslést. A közhangulat bonyolult változása, a vélemények differenciálódása azonban, úgy gondolom, természetes. Tapasztalhatók aggodalmak, kétségek, széleskörűek a helyzetértékelő viták. Ez szükségképpen következik részint a feszültebb nemzetközi helyzetből, részint abból, amit összefoglalóan korszakváltásnak nevezünk. Társadalmunk érzékeli, hogy a szűkebb anyagi feltételekre alapozva és a veszélyekkel, változásokkal terhes nemzetközi körülmények között kell megalapoznunk, kiküzdőnünk azokat a lehetőségeket, amelyek nemcsak a talpon maradáshoz, hanem a továbbhaladáshoz is biztosítékokat kínálnak. Tapasztaljuk azonban, hogy a hétköznapi gyakorlatában az aggodalmak jobbra azzal a konstruktív szándékkal kötődnek össze, hogy az emberek szeretnének eredményesebben dolgozni. Azt várják, hogy ehhez teremtünk jó feltételeket.

— Sikerül-e ezeket a feltételeket megteremteni? Átfogóbbá alakítva ezt a köznapi tapasztalatokra alapozott kérdést: közismert, hogy a gazdálkodás hatékonyságának javítása a társadalmi-politika élvonalába került — milyen eredményeket ért el ebben a főváros?

— A helyzetképet az jellemzi, s feladataink is abból következnek, hogy a mérsékelt növekedés kényszerhatásai még nem változtak ki azt a fordulót a gazdálkodásban — még ha erőteljesebb törekvés tapasztalható is —, amely fizetőképességi gondjainkat tartósan és intézményesen enyhítheti, egyszersmind megalapozhatja a későbbi gyorsabb elő-

rehaladást. Mindemellett a gazdálkodás hatékonysága javult; sok ésszerűtlenség, pazarlás szűnt meg az elmúlt években.

— A budapesti iparban sajátosan nehéz feltételek között törekednek a körülmények diktálta új lecke megoldására; a vállalati vezetők zöme idegeket, egészséget őröl, feszített munkát végez. Ami a sajátos feltételeket illeti: számolnunk kell azzal, hogy a fővárosi ipar termelőkapacitásai elavultak, sok a régi épület, a nullára leírt gép, és a teljesítőképességet ez nagymértékben befolyásolja. Összefügg ez különben annak a történelmi feladatnak a vállalásával, teljesítésével is, hogy a budapesti ipar — befektetésekkel, szakértelemmel — részt vett a vidék iparfejlesztésében.

— Tapasztalataink arra mutatnak, hogy az említett feltételekkel számolva, fokoznunk kell a tartalékok feltárára, az erőforrások hatékonyabb hasznosítására irányuló erőfeszítéseinket. Nagy tartalékok rejlenek például abban, ha gyorsul az alacsony hatékonyságú, alaphiányos, illetve veszteséges vállalatok gazdálkodásának elemzése, termelési szerkezetük átalakítása, a veszteségforrások megszüntetése. Így teremthetünk pótlólagos forrásokat az iparfejlesztés, a rekonstrukció gyorsításához is.

— Fontos előrelépni a fővárosi munkaerőhelyzet feszültségeinek enyhítésében. A megoldás kulcsa az, hogy módot teremtsünk a hatékonyabb foglalkoztatáshoz. Alapvető gondunk azonban, hogy a főváros foglalkoztatási struktúrája elmaradt; fejlettségi szintjéhez képest viszonylag magas az ipar és az építőipar részesedése: a foglalkoztatottaknak több, mint a fele dolgozik itt, miközben a szolgáltató, egészségügyi ágazatokban súlyos a munkaerőhiány. Tetézi mindezt a hiányszakmák fejlődést fékező hatása. Ez ugyanis oda vezet, hogy a szűk keresztmetszetek — olykor a hiányszakmák — határozzák meg egész ágazatok fejlődési lehetőségeit. Közismert például, hogy az építőipar képes már gyorsan összerakni az épületeket, a szűk szakipari kapacitások azonban rendre-sorra határidőcsúszásokat okoznak. Végeredményben tartós megoldást az hozhat, ha — korszerűsítéssel, automatizálással — fokozódik az ipari termelés hatékonysága, emelkednek a teljesítmények, s így módon rendeződik át a foglalkoztatás struktúrája.

Hogyan élünk?

— Hogyan élnek a budapestiek? Mit jelent számukra most, 1983 tavaszán az a két és fél esztendője vállalt kötelezettségünk, hogy megőrizzük az életszínvonalat?

— Ha azt válaszolom, hogy az életszínvonalat általában megőriztük, az megfelel a tények igazságának, mégsem meggyőző, nem is lehet az, olyan rétegek, családok számára, akikre ennek az igazságnak az érvénye nem terjed ki. Ráadásul az életszínvonal nemcsak mérhető tényezőket, hanem szubjektív érzéseket is tükröz. Másként érzékeli a pályakezdő fiatal, szembenézve az otthonteremtés, a gyermekvállalás gondjaival; másként az a réteg, amelynek — erkölcsi, társadalmi okokból — a nyugdíjárulék emelését kellett vállalnia. Mindemellett nem lebecsülendő, hogy 1980-ban és 1981-ben hozzávetőleg két százalékkal emelkedett a budapesti nagyipari munkásság reálbére, jóllehet, közben — s ez is a teljes igazsághoz tartozik —, az ipari termelés mérséklődött.

— Az életszínvonalról szólna azonban nem érhetjük be a bé-

rek és az árak változásából levonható következtetésekkel; anélkül, hogy lebecsülnénk a reálbérek jelentőségét. Sokatmondó tény például, hogy a fővárosi háztartások elektromosenergia-felhasználása 50 százalékkal magasabb az országos átlagnál; száz háztartásra 121 televízió, 106 hűtőszekrény, 97 mosógép jut. A családok 40 százaléka-nak van gépkocsija. Ami a közös fogyasztást illeti: 1982-ben minden fővárosi lakos átlag 13 ezer forint állami támogatást kapott az egészségügyi ellátás, a gyermekintézmények, a közművek és más szolgáltatások keretében.

— Engedje meg, hogy visszatérjek az életszínvonal megőrzésének igazságához, amelynek érvénye — így fogalmazott — nem terjed ki minden rétegre, családra.

— Az elmúlt két és fél évben erőteljesebben differenciálódott a budapestiek életszínvonala. Ez összefügg a főváros sajátos demográfiai viszonyaival is. A közelmúlt években tovább nőtt a fővárosi lakosságban a nyugdíjasok részaránya, s elérte az összlakosság 24 százalékát. Az alacsony, tehát 2000 forint alatti nyugdíjasok részaránya az elmúlt öt évet vizsgálva több mint a felére csökkent. A legalacsonyabb nyugdíjakkal összefüggésben említem, hogy jelenleg a fővárosban minden jogos szociális segélyigényt kielégíthetünk. Mindemellett kétségek nélkül vannak rétegek, családok, akiknek az életkörülményei indokolják, hogy a mai-nál differenciáltabb szociálpolitikai programot dolgozzunk ki. Ebbe a körbe sorolhatók a családalapító fiatalok, a kétgyermekes családok, a magányos, idős nyugdíjasok.

A várospolitikai közelről

— Szóba került a társadalmi közös fogyasztás, célszerű lenne azonban bemutatni a budapestiek közösségi gyarapodását, más szóhasználatlaltal azt: hogyan fejlődött a várospolitika?

— Úgy gondolom, a várospolitika eredményei nemcsak az építmenyek többletében fejezhető ki. Mi ezt a fogalmat a szó demokratikus jelentésében, a város és a politika mindennapos kapcsolatában fogjuk fel. Ebben az értelemben azt mondhatom: áldozatos munka folyik a főváros gyarapításáért; társadalmi munkások, tanács és néppront-aktivisták tízezrei munkálkodnak Budapest jelenéért, jövőjéért. Ők, ezek a tízezrek a város építői, a város igazi védői.

— A város építői figyelmet érdemlő eredményeket értek el. A bősödők kielégítik az igényeket, s az óvodás korúak 92 százaléka-nak megfelelő befogadóképességű a hálózat. Bővült az egészségügyi intézményrendszer, a kereskedelem. Hatalmas beruházzal folytatódik a világvárosi méretű-arányú metróépítés. Kétségbe köztudott, hogy jobb szervezéssel már értünk el némi eredményt a lakóházak karbantartásában, felújításában. Tavalyi programunkban csaknem hétézer lakás felújítása szerepelt. S ami a városukat szerető emberek számára aligha mellékes: folytatódik a Nagykörút sortatarozása, a várnegyed felújítása. Még az ódon, sok gondnal küszködő VII. kerületben is folytatjuk a városrész-rehabilitáció irányát jelző munkálatokat egy lakótömb teljes újjáépítésével.

— Am a város és a politika kapcsolata is folyamatos gondolkodást, elemzést, újraértékelést feltételez. Elviselhetetlen például, hogy sokéves előkészület után látunk hozzá lakásépítési terveink megvalósításához, s akkor kiderül, hogy az igények válto-

tak, differenciálódtak. Nemrég még a lakásszám mennyiségi gyarapítása volt a cél, ma viszont már úgy ítélik, hogy nagyobb figyelmet kell szentelnünk a minőségi, városképi követelményeknek.

— Új várospolitikai igény az is, hogy átgondoljuk a Belváros helyzetét. Tény, hogy e városrész bármely pontjáról néhány száz méteren belül elérhető valamely tömegközlekedési eszköz. A gépkocsiszűfolttság mégis elviselhetetlen, a parkolási normákat mintegy 40 százalékkal meghaladja a napi igénybevétel. Napirendre kell tűznünk, természetesen az érdekelt lakossággal megvitatta, hogyan lehet itt emberibb körülményeket teremteni, megőrizve e városrész értékeit.

Közérzet, közigazgatás

— A budapestiek életviszonyairól szólna, gondolom, egyet-érthet azzal, ha tágítjuk a kört az életmód bonyolultan definiálható közegeig. Ha szabad ajánlanom egy meghatározási körvonalat: a nem szükségképpen anyagiakkal összefüggő feltételekre gondolok. Az életmód, a közérzet fontos tényezői ezek — a közbiztonságtól a hatékonyabb közigazgatásig.

— A közérzet és az életszínvonal kétségkívül olyan ikerfogalmak, amelyeket együtt kell értelmeznünk. Azzal is egyetértünk, hogy vannak itt anyagiaktól jórészt függetleníthető tényezők. Ami a közbiztonságot illeti, bűnüldöző szerveink eredményesen dolgoztak, Budapest ebből a szempontból jó helyezést érdemel a világvárosok mezonyében. A közbiztonság azonban nem utalható át kizárólag a bűnüldözés feladatkörébe, hiszen szorosan összefügg a közmorállal, a társadalmi feltételekkel. Nézzük például a munkakerülő életmódot, ami köztudomásúan a bűnüldözés táptalaja, s amelynek felszámolása elképzelhetetlen csupán rendőri eszközökkel. Az italozó életvitel is ide sorolható. Növekszik az ittasságból következő közlekedési szabálysértések, bűnügyek száma — de az elhárítást, társadalmi méreteket, akkor kell kezdeni, amikor a poharazás még nem vezetett közlekedési veszélyeztetésig, büntettségig. Végeredményben, erről szólna, olyan feltételekre gondolok — s ezek meghaladják a közbiztonság fogalomkörét —, mint az értelmes, civilizált, szocialista együttélés, az emberi kapcsolatok érvényesítése, az állampolgári fegyelm erősítése.

— A főváros közigazgatásáról szólna: pártbizottságunk állásfoglalásában fogalmazta meg a Fővárosi Tanács és a kerületi tanácsok munkamegosztásának, kapcsolattrendszerének korszerűsítési követelményeit. A rendező elv ebben az, hogy a Budapestetegésében érintő folyamatok ügyintézésében erősödjön a Fővárosi Tanács hatásköre, egyszersmind hogy a kerületi tanácsok váljanak még inkább területük gazdáivá. Ez utóbbival függ össze, hogy a helyi igényeket kielégítő kereskedelmi és szolgáltató vállalatok felügyeletét a kerületek lassak el. Fejlesztjük a tanácsapparátusok szervezetét is, oly módon, hogy a szervezet túlzott tagoltságát mérsékelve, hatékonyabbá tegyük az ügyek intézését. A korszerűsítések nyomán a Fővárosi Tanács szakigazgatási szerveinek száma mintegy a negyedével, az osztályok, önálló csoportok száma csaknem 30 százalékkal csökken. Mindettől az ügyintézés gyorsítását, a párhuzamosságok kiiktatását, összhuzatásában: jobb közigazgatást várunk.

— Köszönöm a beszélgetést.

TÁBORI ANDRÁS